

Datum
20 september 2022

Zaaknummer
1273137

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
25772

besluit

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap besluit, gelet op artikel 3.4 van de Erfgoedwet, het rijksmonumentenregister ten aanzien van onderstaand monument te wijzigen.

Het betreft:

Rijksmonumentnummer
25772

Adressen

- Gemaalweg 1, 8531PS Lemmer

Gemeente
De Fryske Marren;

Provincie
Fryslân;

Kadastrale aanduiding(en)

- Lemmer B 1954
- Lemmer B 1960
- Lemmer B 1951
- Lemmer B 1953
- Lemmer B 1935
- Lemmer B 1963
- Lemmer B 1961
- Lemmer B 1962

Naam van het rijksmonument

Ir. D.F. Woudagemaal

Omschrijving

Ir. D.F. Woudagemaal te Tacoziyl.

Zeer groot stoomgemaal, naar plannen van Ir. D.F. Wouda uit 1913 gebouwd in 1917-1918. Machinepark ontworpen door Prof. Ir. Dijkshoorn in samenwerking met de fabrikant.

Het gemaal bestaat uit een terrein- en wateraanleg. De wateraanleg bestaat uit het Stroomkanaal, inlaatkom en een uitlaatkom aan de zijde van het IJsselmeer. De landaanleg bestaat uit de dijk ten westen van het Stroomkanaal met klinker oprijweg, kaden waaronder kolenloskade, vleugelmuren en kadehekwerken aan beide zijden van de machinehal.

Een machinehuis, een ketelhuis en haaks daarop een open kolenopslag, een gemetselde schoorsteen en ondergrondse rookgas- en stoomkanalen. Machinehuis in monumentale vormgeving herinnerend aan de Beursperiode van Berlage.

De Machinehal heeft een ziende bekapping van hout en stalen spanten. De bouwkundig in het gemaal opgenomen waterkeringswerken (vier stel vloeddeuren aan de zijde van de v.m. Zuiderzee) versterken het monumentale karakter van het geheel.

Evenwichtig kleurgebruik in de machinehal: contrastwerking tussen de licht gekleurde baksteen, de zwartgrijze stoommachines, de grijze centrifugaalpomp en het koperwerk aan de machines. Inventaris: in de machinehal vier tandem-compound stoommachines, elk van ca. 500 pk, ontworpen en uitgevoerd door de machinefabriek Louis Smulders/Jaffa te Utrecht in 1919. Elke stoommachine drijft twee centrifugaalpomp (Jaffa, 1920) aan. In de kelder o.a. twee elk door een kleine stoommachine aangedreven, condensor-units (Jaffa, 1920). In het ketelhuis vier Werkspoorvuurgangvlampijpketels, die de oorspronkelijk zes ketels vervangen.

In de machinehal tafeltjes met setjes koperen smeerkannen en oliespuiten.

Architectonisch belangrijk, zeer fraai en goed bewaard voorbeeld van een groot stoomgemaal uit de slotfase van het Nederlandse stoomgemaal. De stoommachines zijn unieke voorbeelden van de uitermate geperfectioneerde ingenieursproducten uit de eindperiode van het stoomtijdperk. De machinehal geeft een goed voorbeeld van de inmiddels vrijwel geheel verdwenen interieurs op dit gebied.

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
20 september 2022

Zaaknummer
1273137

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
25772

 rijksmonument
 kadastrale grens
0000 perceelnummer
 Verblijfsobject

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
20 september 2022

Zaaknummer
1273137

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
25772

Motivering

Wijziging

De registratie van het rijksmonument breid ik uit met een terrein- en wateraanleg.

Grondslag

In mijn Beleidsregel aanwijzing rijksmonumenten en wijziging rijksmonumentenregister Erfgoedwet (hierna: de beleidsregel) heb ik vastgelegd in welke gevallen ik het rijksmonumentenregister kan wijzigen. Wijziging is onder meer aan de orde als de reikwijdte van de bescherming moet worden verbeterd. Dit kan het geval zijn als een van de onroerende zaken waaruit het rijksmonument bestaat niet voldoende monumentale waarde meer heeft om bescherming te rechtvaardigen of als het rijksmonument juist moet worden uitgebreid met een onroerende zaak om de waarde van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand als geheel te vergroten. Dit is geregeld in artikel 6, tweede lid, van de beleidsregel.

De reikwijdte van de bescherming van een rijksmonument kan worden vergroot indien:

- a. de betekenis van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand evident toeneemt,
- b. de toe te voegen onroerende zaak in functioneel opzicht en in monumentale waarde ondergeschikt is aan het rijksmonument,
- c. de monumentale waarde van het rijksmonument niet wezenlijk is verminderd ten opzichte van de monumentale waarde ten tijde van de aanwijzing als rijksmonument, en
- d. bescherming op andere wijze niet volstaat.

Overwegingen

Bij gebouwde monumenten speelt de omschrijving van het rijksmonument naast het kadastrale perceel en het adres een belangrijke rol in de identificatie. De reikwijdte van de bescherming moet namelijk uit de omschrijving blijken: alleen de daarin genoemde onroerende zaken zijn beschermd.

Op grond van het Unesco managementplan van 30 januari 2012 zie ik reden de reikwijdte van de bescherming van dit rijksmonument te verbeteren door het te vergroten met een terrein- en wateraanleg. De betekenis van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand neemt hierdoor evident toe. De aanleg is in functioneel opzicht en in monumentale waarde ondergeschikt aan het rijksmonument en de monumentale waarde van het rijksmonument is niet wezenlijk verminderd ten opzichte van de monumentale waarde ten tijde van de aanwijzing als rijksmonument. Gezien de eenheid van het geheel en de werelderfgoed status voldoet bescherming op een lager niveau niet.

In alle opzichten is sprake van een uniek object van ingenieurskunnen ten tijde van de stoomtechniek. Het geheel is op kwalitatief hoogwaardig niveau vormgegeven in (landschaps-)architectuur in een zakelijke, functionele stijl. Het is het enig nog werkende stoomgemaal van deze afmeting en is zeldzaam en gaaf.

Door de reikwijdte van de bescherming uit te breiden met een terrein- en wateraanleg wordt de waarde van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand als geheel vergroot.

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
20 september 2022

Zaaknummer
1273137

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
25772

Met de gewijzigde registratie in het rijksmonumentenregister zoals hierboven vastgesteld, maakt de terrein- en wateraanleg voortaan deel uit van het rijksmonument.

Om de identificatie van het rijksmonument voldoende te borgen heb ik daarnaast de omschrijving aangepast in die zin dat nu ook de schoorsteen met de ondergrondse kanalen zijn opgenomen. Deze waren reeds beschermd maar dit bleek onvoldoende uit de omschrijving.

Conclusie

Gelet op het voorgaande concludeer ik dat de wijziging van het rijksmonumentenregister gerechtvaardigd is.

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
20 september 2022

Zaaknummer
1273137

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
25772

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

mr. Nicole Heukelom
hoofd Juridische Zaken

Heeft u bezwaar?

Mocht u bezwaar hebben tegen dit besluit dan kunt u binnen zes weken na de dag waarop dit besluit u is toegezonden, een bezwaarschrift indienen. U richt dit schriftelijke bezwaar aan de staatssecretaris van OCW en stuurt het onder vermelding van "Bezwaar" ter attentie van DUO, Postbus 30205, 2500 GE in Den Haag. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op <https://www.duo.nl/zakelijk/oneens-met-duo/bezwaar-maken.jsp>.